

Beleidsplan Stichting Huis Bergh 2018-2022

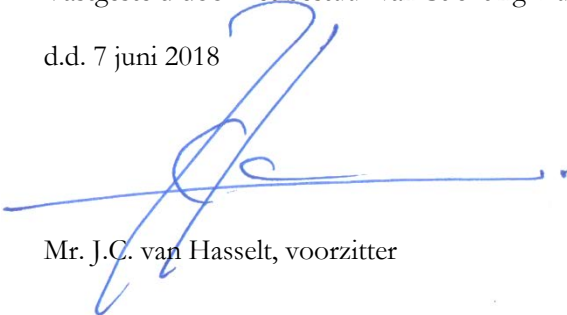
KASTEEL
HUIS BERGH

Beleidsplan Stichting Huis Bergh 2018-2022

Vastgesteld door het bestuur van Stichting Huis Bergh

d.d. 7 juni 2018

A handwritten signature in blue ink, consisting of a large, stylized 'J' followed by a horizontal line and a small flourish at the end.

Mr. J.C. van Hasselt, voorzitter

Inhoudsopgave

I. Inleiding	5-8
Statutaire doelstelling, missie, visie en doelstellingen	5-6
Korte schets van de historie en de organisatie	7-8
II. Doelstellingen voor 2018-2022	9-27
1. In stand houden van het kasteel, de bijgebouwen en andere monumenten	9-13
Inleiding	9-10
In stand houden: restauratie en onderhoud	11
Digitale database, aanvraag POM status 2018 en energiebesparende maatregelen	11-12
Ridders en Heeren	12
Personele inzet	12-13
2. Openstelling van het kasteel voor het publiek	14-18
Inleiding	14
Publieksdoelstelling en middelen om het publiek te bereiken	14-15
Schoolbezoek, kinderactiviteiten en seizoenstentoonstelling	15-16
Muntslag, Vrienden en concerten	16-17
Kasteelcafé, feesten en partijen, exclusieve B&B en kasteelwinkel	17-18
Twee buitenposten: de molens	18
Personele inzet	18
3. In stand houden, ontsluiten en presenteren museale collecties	19-21
Inleiding	19
Collectieplan, -registratie, -conservering, -onderzoek, geologiecollectie	19-20
Collectieopstelling	20-21
Personele inzet	21
4. In stand houden en ontsluiten van de archieven	22
Inleiding	22
Belang van het archief voor Huis Bergh	22
Personele inzet	22
5. In stand houden van de landgoederen	23-25
Inleiding	23
Stichting Huis Bergh en Natuurmonumenten	23-24
Beheer en onderhoud, opslagruimte apparaten, gereedschappen en machines	24
Ensemble kasteel, tuinen, Parkbos, beleid uitbreiding landgoederen en Natuurvisie	24-25
Personele inzet	25
6. Openstelling van de tuinen, het parkbos en het bosgebied voor het publiek	26
Inleiding	26
Toegankelijkheid, toezicht en handhaving	26
Personele inzet	26
Tot besluit	27
III. Samenvatting: de 20 belangrijkste voornemens voor 2018-2022	28
Bijlage I Overzicht van de rijks-, gemeentemonumenten en panden zonder status	29-30
Bijlage II Overzicht kosten onderhoud rijksmonumenten in periode 2020-2026	31
Bijlage III Overzicht van alle samenwerkingspartners	32-34

I. Inleiding

Huis Bergh in 's-Heerenberg in de Achterhoek is een indrukwekkend ensemble van een machtig middeleeuws kasteel met bijbehorende monumenten, een parkbos en tuinen, een museale collectie van internationale allure en een huisarchief dat teruggaat tot in de dertiende eeuw, voorts een landgoed met bossen en landbouwgronden, monumentale panden in de omgeving waaronder twee molens en last but not least een archeologisch monument, de Motte Montferland, de grootste motte van Nederland en een van de grootste van Noordwest-Europa.

Het ensemble, eeuwenlang eigendom van de heren en later graven Van den Bergh en hun erfgenamen, waaronder de vorsten van Hohenzollern is in 1912 gekocht door Jan Herman van Heek, een industrieel uit Enschede met grote interesse in de middeleeuwen. Hij heeft met eigen middelen gezorgd voor de restauratie en het onderhoud van het ensemble. Zijn passie, het verzamelen van middeleeuwse kunst, heeft geresulteerd in de grootste collectie in particulier bezit en die tot heden in het kasteel is te bewonderen.

Op weg naar 75 jaar Stichting Huis Bergh

In 1946 heeft Van Heek het ensemble ondergebracht in een stichting om het op deze manier bijeen te houden en het te behouden voor toekomstige generaties. Aanvankelijk heeft hij zelf het voorzitterschap voor zijn rekening genomen. Zijn echtgenote heeft het stokje van hem overgenomen en hun oudste zoon, J.H.A. van Heek weer van zijn moeder. Gaandeweg is het bestuur van de stichting ook in handen gekomen van deskundigen van buiten de familie. Tegenwoordig bestaat het bestuur uit 5 leden waarvan 2 uit de familie. De verhoudingen familie niet-familie zijn statutair bepaald. Op de bestuursleden rust de verantwoordelijke taak het kasteel met alles wat daarbij hoort, voor toekomstige generaties te behouden. Dat lukt intussen al ruim 70 jaar. In 2021 zal de stichting 75 jaar bestaan. Dat moment mag niet onopgemerkt voorbij gaan.

Statutaire doelstelling

De stichting, genaamd 'Stichting tot instandhouding der goederen en rechten van het Huis Bergh' heeft ten doel kasteel Huis Bergh met de daarin ondergebrachte verzamelingen als monument van geschiedenis en kunst en de daarbij behorende bossen en landerijen als natuur- en landschapsreservaat voor de gemeenschap te bewaren. Zij richt haar streven ook op het behoud van andere historische gebouwen, natuurgebieden en terreinen van landschappelijke waarde en kan deze aan haar bezit toevoegen.

Missie

In lijn met deze statuten en in de geest van de erflater is de volgende missie geformuleerd.

Kasteel Huis Bergh met de daarbij behorende monumenten, landgoederen, museale collecties en archieven in uitstekende staat van onderhoud en kennis brengen en houden en er ruime bekendheid aan geven zodat jong en oud ervan kan genieten en er meer over te weten kan komen.

Visie

Huis Bergh is een ensemble van kasteel en landgoed. Het toont ruim 800 jaren geschiedenis. Aan de hand van het kasteel en de collecties worden vier onderwerpen uitgelicht:

1. De heren en graven Van den Bergh en hun erfgenamen, waaronder de Hohenzollerns, hun kasteel en landgoed
2. De persoon van dr. J.H. van Heek, en zijn visie op het kasteel en het landgoed en zijn betekenis voor het geheel
3. De collectie laat middeleeuwse kunst van internationale allure, grotendeels door dr. J.H. van Heek tot stand gebracht.
4. De diverse rijks en gemeentemonumenten die in de streek gezichtsbepalend zijn.

Stichting Huis Bergh voert haar missie uit met oog voor haar omgeving, zowel fysiek als virtueel. Die omgeving is in vele opzichten dynamisch en Huis Bergh past zich daar waar mogelijk en wenselijk bij aan.

De digitalisering van cultureel erfgoed en het maatschappelijk streven naar duurzaamheid helpen Huis Bergh bij het realiseren van zijn missie.

Steeds meer mensen genieten vitaler en langer van hun pensioen en zijn op zoek naar interessante culturele uitstapjes waarbij ook natuur en cultuur gecombineerd kunnen worden. Huis Bergh en het omringende landgoed lenen zich daar bij uitstek voor.

Mensen, m.n. jonge mensen en gezinnen met (klein)kinderen, zijn op zoek naar beleving en het kasteel en bijbehorend landgoed speelt daarop in.

Samen sterk is van alle tijden en dat geldt zeker ook nu. Er zijn in en rond 's-Heerenberg, in Gelderland, nationaal en in euregionaal verband veel mogelijkheden om samen te werken en te profiteren van elkaars expertise. Daar maakt Huis Bergh waar mogelijk gebruik van.

Doelstellingen

Vanuit de missie en visie werkt Huis Bergh permanent, deskundig en zo mogelijk digitaal en duurzaam aan de realisatie van de volgende zes doelstellingen:

1. In standhouden van het kasteel en de bijbehorende monumenten
2. Openstelling van het kasteel voor het publiek
3. In standhouden, ontsluiten en presenteren van de museale collecties
4. In standhouden en ontsluiten van de archieven
5. In standhouden van de landgoederen
6. Openstelling van de tuinen, het parkbos en het bosgebied voor het publiek

Deze zes doelstellingen worden in dit beleidsplan nader toegelicht en uitgewerkt in concrete doelstellingen voor de jaren 2018-2022.

Korte schets van de historie en de organisatie

Alvorens de doelstellingen voor 2018-2022 te formuleren en nader toe te lichten, is het goed kort stil te staan bij de lange en veelbewogen historie van Kasteel Huis Bergh, die teruggaat tot in de 11de eeuw, en bij de organisatie.

De historie in vogelvlucht

In het machtsvacuüm dat ontstaat na het uiteenvallen van het Graafschap Hamaland in de 11de eeuw verwerft ene Constantinus de Melegarde zich een positie in dat gebied als ‘advocatus’ (voogd, d.w.z. wereldlijk beschermheer) van de kerk te Zutphen. Van 1105 tot 1142 is Constantinus de Monte ‘advocatus’ van deze kerk. In een oorkonde (gedateerd 1122-1131), in het archief van Huis Bergh aanwezig, is sprake van ‘Constantinus, nobilis quidam de Berga, sic enim vocabatur castrum ipsius’. Op grond van de zeldzaamheid van de voornaam ‘Constantinus’ in onze streken wordt aangenomen dat er een familieband tussen beide mannen is. De laatstgenoemde wordt gezien als de stamvader van het geslacht Van den Bergh. Aangenomen mag worden dat hij de eerste motteversterking heeft gebouwd: ‘Berga, sic enim vocabatur castrum ipsius’ Berga, want zo wordt zijn kasteel genoemd. Deze versterking is dan te dateren is in de eerste helft van de 12de eeuw. De versterking is in de 13de eeuw herbouwd als een toren van tufsteen en ontwikkelde zich vanaf de 14de eeuw tot het kasteel zoals we het nu kennen.

Een van de beroemdste graven van den Bergh, misschien wel de beruchtste, is Hendrik van den Bergh (1573-1638), zoon van Willem IV van den Bergh en Maria van Nassau, een zuster van Willem van Oranje. In de turbulente jaren van de 80-jarige oorlog strijdt hij veelal als (opper)bevelhebber aan Spaanse zijde, wat hem niet belet vriendschappelijk om te gaan met zijn neef, prins Maurits. Zijn prachtige staatsieportret ten voeten uit in ruitersharnas heeft Stichting Huis Bergh in 2009 verworven. De laatste graaf van den Bergh, Oswald III (1646-1712), heeft het kasteel verfraaid met o.a. het barokke, gebeeldhouwde zandstenen ingangsportaal. Hij heeft ook de tuinen opnieuw aangelegd.

Omdat graaf Oswald III geen kinderen heeft, gaan zijn bezittingen over op zijn achterneef, Franz-Wilhelm, een telg uit het Zuid-Duitse huis Hohenzollern-Sigmaringen. Precies twee eeuwen is het landgoed in bezit gebleven van deze vorstelijke familie. De Hohenzollern wonen al snel niet meer op Huis Bergh. Het kasteel wordt verhuurd en een rentmeester zorgt voor het beheer van de landerijen en bossen.

In 1912 staat het landgoed te koop. Jan Herman van Heek, een industrieel uit Enschede, laat zijn oog erop vallen en verwerft het. Hij neemt de restauratie ter hand en begint middeleeuwse kunst te verzamelen. Wanneer de restauratie in 1939 net is voltooid, breekt brand uit. Een groot deel van de kunstcollectie kan in veiligheid worden gebracht maar het kasteel brandt volledig uit. Alleen de stenen muren en gewelven, de donjon en de kapel blijven gespaard. In hetzelfde jaar besluit Van Heek het kasteel opnieuw te laten restaureren, deze keer met hulp van restauratie-architect H. van Heeswijk en in nauwe samenwerking met de Rijksdienst Monumentenzorg.

Na de oorlog acht Van Heek het raadzaam de Berghse bezittingen onder te brengen in een stichting om ze bijeen te houden en te bewaren voor toekomstige generaties. Daartoe is op 5 april 1946 Stichting Huis Bergh opgericht. Aan deze stichting schenkt hij het kasteel, de bijgebouwen, de Boetzelaersborg, Montferland, de woningen, landerijen en bossen, het archief, de bibliotheek, kunstwerken en munten.

De organisatie

Stichting Huis Bergh ontvangt geen structurele overheidssubsidie. Waar mogelijk maakt de stichting gebruik van incidentele subsidies en fondsen voor de in stand houding van de monumenten en het landgoed en voor verwerving, onderhoud, ontsluiting en presentatie van de collecties. Huis Bergh participeert in relevante netwerken en belangenorganisaties en werkt samen met andere organisaties om kennis te delen en ervaringen uit te wisselen. Dit beleid wordt de komende jaren voortgezet. In bijlage III is een overzicht te vinden van alle zakelijke partners van Huis Bergh.

Een vijfhoofdig bestuur, een kleine vaste staf, een grote groep vrijwilligers en enkele ter zake deskundige externe adviseurs zorgen voor de organisatie van het werk, de in stand houding van kasteel, monumenten, landgoed en collecties en de openstelling voor het publiek. Per doelstelling wordt voor de komende periode aangegeven hoeveel fte vaste staf er beschikbaar is en waar eventueel knelpunten zitten die om aanpak vragen.

II. Doelstellingen voor 2018-2022

1. In standhouden van het kasteel, de bijgebouwen en de andere monumenten

Inleiding

Huis Bergh vormt een onlosmakelijk complex van kasteel, bijgebouwen en diverse andere rijks- en gemeentelijke monumenten. Dit complex is door de eeuwen heen, zowel als in de laatste decennia uitgebreid en aangevuld. Vanwege belang, omvang en opgave worden verreweg de meeste energie, financiële middelen en tijd geïnvesteerd in het planmatig in stand houden van het kasteel, de bijgebouwen en andere monumenten. Het in stand houden van de monumenten is daarmee hoofdactiviteit van Stichting Huis Bergh naast openstelling van het kasteel en zijn collecties voor het publiek. Deze beide zaken zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden sinds Huis Bergh in 1946 een stichting is geworden. De oprichter, Dr. Jan Herman van Heek, stond nadrukkelijk ook openstelling voor het publiek voor ogen, zoals een museum zijn collecties ook niet uitsluitend in goede conditie houdt maar daarnaast ontsluit voor het publiek.

Een goede tot uitstekende staat van onderhoud van kasteel en monumenten, zowel bouwkundig als technisch, houdt Huis Bergh in stand door:

- permanente, jaarlijkse en deskundige inspectie
- op basis daarvan door een deskundig restauratie-architect, met wie langjarig wordt samengewerkt, opgestelde lange-termijn onderhoudsplannen
- toezicht op de plannen door onafhankelijke externe deskundigen
- uitvoering van de plannen door een aannemersbedrijf, waarmee langjarig wordt samengewerkt, dat gekwalificeerd is voor het onderhoud van monumenten
- gebruikmaking van ter beschikking staande instandhoudingssubsidies en daarnaast permanente inzet van eigen financiële middelen, bestemd voor dit doel.

Huis Bergh heeft 21 rijksmonumenten, 4 gemeentelijke monumenten en 3 panden zonder monumentale status in eigendom die de stichting ook zelf in stand houdt. Voorts heeft de stichting 3 rijksmonumenten en 4 panden zonder monumentale status in eigendom die in erfpacht zijn uitgegeven, waarbij de pachters voor het onderhoud zorgen.

Kasteel Huis Bergh, het voornaamste rijksmonument, vormt tezamen met de bijgebouwen één bouwkundig ensemble. Het middeleeuwse kasteel, daterend uit de 13de tot 18de eeuw, vormt de kern van het monumentenbestand ([nummer 526787](#)).

De 18de -eeuwse wapenleeuwen op de voorburcht vormen een apart rijksmonument ([nummer 526801](#)) evenals de eveneens 18de -eeuwse zuilen, nu geplaatst in een van de tuinen ([nummer 526802](#)).

Dat het in stand houden van het kasteel met donjon en weermuren op de hoofdburcht en alle bijgebouwen op de voorburcht van een geheel andere orde is dan het in stand houden van de beide wapenleeuwen en de zuilen in de tuin moge duidelijk zijn.

Na overleg met de RCE in 2011 heeft deze ermee ingestemd dat Huis Bergh uit de volgende negen bouwcomponenten bestaat:

Hoofdburcht:

- Kasteel
- Donjon
- Toegangspoort met weergang en grachtmuur

Voorburcht:

- Toegangsbrug westzijde
- Ronde toren
- Platte toren
- Rentmeesterswoning
- Poortwachterswoning met poort
- Toegangsbrug met poortgebouw.

De onlangs in oude luister herstelde tuinen en het 18de -eeuwse parkbos 'De Plantage' vormen tezamen één groen rijksmonument ([nummer 526789](#)). De 17de -eeuwse kaatsbaan waarin vier 'dienstwoningen' zijn gerealiseerd is ook een rijksmonument ([nummer 526803](#)).

Deze vijf rijksmonumenten vormen het ensemble van het kasteel Huis Bergh en zijn natuurlijke omgeving van Plantage en tuinen, een aaneengesloten terrein van ca. 25 ha, in bezit van Huis Bergh. Ze dragen tezamen het complexnummer 526788.

De historische buitenplaats Kasteel Huis Bergh is in cultuurhistorisch opzicht van algemeen belang:

- vanwege de ouderdom;
- als relatief gaaf bewaard gebleven voorbeeld van één der oudste typen voor- en hoofdburchten van ons land;
- vanwege de gaafheid en volledigheid van het omwalde en omgrachte ensemble van historische dienstgebouwen, woonkwartieren, ring- en keermuren, poorten en torens van een in oorsprong Middeleeuwse burcht;
- vanwege de zichtbaar gebleven uitzonderlijke rijke bouwgeschiedenis van dit ensemble;
- vanwege de grote zeldzaamheidswaarde van de aanwezige Middeleeuwse stadswal, die in de 17de of begin van de 18de eeuw een wandelfunctie verkreeg;
- vanwege de aanleg van de parkaanleg de Plantage, die al sinds de 16de eeuw een eenheid vormt met de burcht.
- Vanwege de historische tuin, die blijkt de oudst gedocumenteerde kasteeltuin van Nederland te zijn.

Een overzicht van de overige rijksmonumenten, de gemeentelijke monumenten en de panden zonder monumentale status in eigendom van Huis Bergh is te vinden in bijlage I.

Het eigendom van de meeste rijksmonumenten in bezit van Stichting Huis Bergh gaat terug tot de tijd van dr. J.H. van Heek. Ofwel de panden behoren tot zijn aankoop in 1912, ofwel hij verwierf ze gedurende zijn leven vanwege de band die van oudsher met het landgoed bestond. Een aansprekend voorbeeld is de Boetzelaersborg, in de 16de eeuw gebouwd voor twee bastaardzonen van graaf Willem III Van den Bergh. En zoals de grafelijke Torenmolen door Van Heek aangekocht in 1929 om het monumentale pand zo te redden van de sloop. Voor de bouw van het wooncomplex aan de Muntwal is hij de opdrachtgever.

In de komende jaren wordt nader onderzocht wanneer, hoe en waarom panden nadien in bezit zijn gekomen van Stichting Huis Bergh, voor zover dat nog niet bekend is. Zo kan in beeld worden gebracht welke panden op termijn eventueel voor afstoting in aanmerking komen, het gaat dan met name om de panden zonder monumentale status die bijvoorbeeld geen enkele band hebben met het landgoed van de heren en graven van den Bergh of met dr. J.H. van Heek en zijn gedachtegoed.

In stand houden: restauratie en onderhoud

Samenwerking en overleg

Voor het in stand houden van de rijksmonumenten en de gemeentelijke monumenten vindt halfjaarlijks overleg plaats tussen Huis Bergh, de restauratiearchitect van Huis Bergh, de bouwkundig adviseurs van Huis Bergh en vertegenwoordigers van de RCE, de provincie Gelderland en de gemeente Montferland. De inspectie van de staat van onderhoud van de panden heeft Huis Bergh uitbesteed aan een onafhankelijke organisatie: de Monumentenwacht Gelderland. Voorafgaand aan een restauratie wordt bouwhistorisch en cultuurhistorisch onderzoek uitgevoerd door een daarvoor deskundig onderzoeker.

Restauratie

De gebouwen behorend tot het ensemble van rijksmonumenten zijn alle, op een na, gerestaureerd. Dat ene rijksmonument, de korenmolen in 's-Heerenberg, wordt dit jaar, in 2018, gerestaureerd. De romp van de molen uit 1829, die zijn originele houten binnenwerk heeft behouden, was tot 2017 in bouwvallige staat. Reden voor Huis Bergh om een restauratieplan op te laten stellen. De restauratie, die begin 2018 ter hand is genomen, wordt naar verwachting in hetzelfde jaar afgerond. Deze molen staat als molenromp op de lijst van rijksmonumenten en daarom wordt vooralsnog ook alleen de romp gerestaureerd.

Als restauratie aan de orde is wordt daaraan voorafgaand altijd eerst bouwhistorisch en cultuurhistorisch onderzoek uitgevoerd.

Onderhoud

Voor alle gerestaureerde gebouwen zijn of worden meer jaren onderhoudsplannen opgesteld door de restauratie-architect waar Huis Bergh al jaren succesvol mee samenwerkt. Huis Bergh heeft onafhankelijke, externe adviseurs die het opstellen van de onderhoudsplannen en de uitvoering ervan begeleiden. Een van deze adviseurs wordt sinds 1 januari 2017 op detacheringbasis ingehuurd van de Stichting Gelders Landschap en Kastelen, de andere is zelfstandig adviseur.

De Monumentenwacht Gelderland houdt toezicht op de staat van onderhoud van de rijksmonumenten en ook van de gemeentelijke monumenten en legt zijn bevindingen vast in jaarlijkse inspectierapporten. Deze dienen als onderlegger voor het opstellen van de meer jaren onderhoudsplannen.

Op basis van de meer jaren onderhoudsplannen wordt voor de daarvoor in aanmerking komende rijksmonumenten SIM- (voorheen BRIM-)subsidie aangevraagd voor de uit te voeren onderhoudswerkzaamheden. Deze subsidie wordt door de stichting met eigen middelen aangevuld. Een overzicht van de geschatte onderhoudskosten voor de bedoelde rijksmonumenten in de periode 2019-2024 is opgenomen in bijlage II.

Digitale database

Om optimaal zicht te krijgen en te houden op de staat van het onderhoud van alle panden in eigendom van Huis Bergh wordt een digitale database voor het meer jaren onderhoud aangelegd en onderhouden. Daarin worden alle rijksmonumenten opgenomen, alsmede de gemeentelijke monumenten en de panden

zonder monumentale status. De middelen voor aanschaf zijn in de begroting 2018 opgenomen. Er wordt nu onderzocht of het programma O-Prognose van Plandatis hiervoor het beste systeem is.

Monumentenwacht Gelderland en Stichting Gelders Landschap en Kastelen werken ook met O-Prognose en hebben er goede ervaringen mee. Na overleg met deze partijen en met de architect en de bouwkundige adviseurs wordt de keuze bepaald en wordt het systeem geïnstalleerd, geladen met de benodigde gegevens en in gebruik genomen. Streven is dat het systeem per 1 januari 2019 operationeel is. De verwachting is dat het systeem Huis Bergh in staat stelt in één oogopslag de status van het onderhoud van elk van 21 rijksmonumenten, de gemeentelijke monumenten en de niet-monumentale panden paraat te hebben: Daarbij zal zichtbaar zijn wanneer welk onderhoud is uitgevoerd en wanneer dat naar verwachting opnieuw nodig zal zijn. Bovendien kan op die manier goed worden bijgehouden wanneer bijvoorbeeld vervanging van apparatuur heeft plaatsgevonden en wanneer die weer aan vervanging toe is. Op deze manier kan Huis Bergh goed vooruit schatten welke onderhoudskosten het, wanneer voor de boeg heeft.

Naast deze dynamische database gaat Huis Bergh op korte termijn onderzoeken hoe het beste een meer statische database opgezet kan worden met daarin de vaste gegevens van alle panden, zoals maten en bouwtekeningen.

Aanvraag POM status 2018

Stichting Huis Bergh hecht eraan erkenning te krijgen als organisatie die op professionele wijze omgaat met het in standhouden van zijn 21 rijksmonumenten. Daarom wordt in 2018 (opnieuw) de POM status aangevraagd. De POM status biedt de stichting, behalve een erkenning voor de professionele wijze van omgang met de haar toebehorende monumenten, ook een eenvoudiger toegang tot rijkssubsidies. Niet onbelangrijk voor een stichting die niet structureel door een overheid wordt gefinancierd. Landgoederen als De Wiersse, Twickel en Kasteel de Haar zijn Huis Bergh hierin voorgegaan.

Energiebesparende maatregelen

Op basis van de energiescan die in 2016 is uitgevoerd, met medewerking van de provincie Gelderland, wordt een meerjarenplan van verduurzamingsmaatregelen in het kasteel en het koetshuis opgesteld en uitgevoerd. Hierbij wordt rekening gehouden met de monumentaliteit en de leeftijd van de gebouwen.

Ridders en Heeren

In de loop van enkele jaren heeft Huis Bergh 13 Ridders en 7 Heeren aan zich weten te binden. Het zijn ondernemers uit (de omgeving van) 's-Heerenberg. Zij steunen de instandhouding van het kasteelcomplex actief door hun jaarlijkse financiële bijdrage en door hun mentale support. Zo is onlangs met hun bijdrage de wapenkamer in de donjon opnieuw ingericht en van nieuwe verlichting voorzien.

Huis Bergh streeft ernaar het aantal Ridders op 15 te brengen en te houden en het aantal Heeren vooralsnog te verhogen naar 10.

Personele inzet

Huis Bergh werkt met een kleine vaste staf, enkele gedetacheerde of ingehuurd deskundigen en een grote groep vrijwilligers. Voor de hele organisatie is 6,4 FTE vaste staf beschikbaar. De instandhouding van de gebouwen is geborgd bij de vaste staf. Hiervoor is thans 1,7 FTE beschikbaar. Daarnaast is een deskundige gedetacheerd vanuit Stichting Gelders Landschap en Kastelen die Huis Bergh als bouwkundig adviseur bijstaat bij alle zaken die de monumenten en andere panden betreffen. Voorts kan Huis Bergh beschikken over een bouwkundig adviseur en een technisch medewerker, tevens gebouwenbeheerder, beiden vrijwilligers.

Huis Bergh onderzoekt de komende periode de mogelijkheden een technisch medewerker, tevens gebouwenbeheerder in de vaste staf op te nemen. Deze taken berusten nu bij een vrijwilliger terwijl het gaat om een vitale functie voor de organisatie die daarom eigenlijk in de vaste staf belegd zou moeten zijn. De huidige vrijwillige medewerker is bovendien de pensioengerechtigde leeftijd intussen gepasseerd. Zodra zijn opvolging aan de orde is, is het de vraag of opnieuw een geschikte vrijwillige medewerker gevonden kan worden, zeker nu de pensioengerechtigde leeftijd steeds verder wordt opgetrokken.

De opname van deze functie in de vaste staf zou ook de continuïteit in het beheer beter kunnen garanderen naast de verankering in de eigen organisatie. Het beheer van kasteel en monumenten vergt de grootste financiële inspanning, vergeleken met het beheer van landgoed en collecties. Terwijl voor het beheer van landgoed en collecties elk 1 fte in de vaste staf beschikbaar is, geldt dat nu niet voor het beheer van kasteel en monumenten.

Doelstellingen voor 2018-2022

2. Openstelling van het kasteel voor het publiek

Inleiding

Kasteel Huis Bergh, met zijn tuinen en parkbos, is het hele jaar door open voor het publiek, in de weekenden van half een tot half vijf. In het seizoen, van ca. 20 april tot 1 november, is het kasteel ook op doordeweekse dagen (behalve maandag) van half een tot half vijf open voor het publiek.

De doordeweekse wintersluiting hanteren veel kastelen omdat kasteelbezoek toch veelal seizoensgebonden is. In de winter is er minder belangstelling voor kasteelbezoek en kan worden volstaan met weekendopenstelling om aan de vraag van het publiek te voldoen. Rondleidingen zijn, op aanvraag, altijd mogelijk. Schoolbezoek vindt zomer en winter plaats, altijd onder begeleiding van een of meer educatieve medewerkers.

Het bezoekersaantal schommelt al enige jaren rond 25.000 à 30.000 per jaar. Sinds 2016 is de Museumkaart geldig bij Huis Bergh. Dat zorgt voor een lichte stijging van de bezoekersaantallen. Het leidt echter ook tot een lichte daling van het aantal vol-betalende bezoekers. Het effect over een aantal jaren is nu nog moeilijk in te schatten. De verwachting is wel dat frequente museumbezoekers de weg naar Huis Bergh, zijn collecties en seizoen tentoonstelling, nu gemakkelijker (gaan) vinden. Ook Museumkaarthouders die in de buurt zijn zullen eerder een bezoek brengen.

Publieksdoelstelling en marketing- en communicatieplan

Op basis van waarneming en publieksonderzoek zijn de volgende publieksgroepen gedefinieerd:

- Actieve senioren, ook in groepsverband, uit heel Nederland met interesse in cultuur en natuur
- Gezinnen met kinderen uit de regio en die vakantie vieren in de regio
- Geïnteresseerden in kastelen en landhuizen uit Nederland, Duitsland en België
- Museumliefhebbers uit heel Nederland
- Basisschoolklassen uit de regio

Voor deze vijf publieksgroepen worden producten en arrangementen ontwikkeld en zij worden via specifieke kanalen benaderd. De aanpak zal nader worden uitgewerkt in een marketing- en communicatieplan voor de periode 2019-2022.

Doelstelling is de komende periode te onderzoeken of een gestage groei van betalende bezoekers aan het kasteel van ca. 30.000 nu naar ca. 50.000 over een periode van ca. tien jaar wenselijk en mogelijk is. Hierbij houdt de organisatie een goede balans voor ogen tussen de kosten voor openstelling, publieks- en educatieve activiteiten enerzijds en de publieksinkomsten anderzijds. Bovendien moet worden onderzocht of de beoogde groei te realiseren is binnen de huidige ruimtelijke en personele kaders en binnen de huidige openstelling.

Volgens de huidige inschatting, komen er jaarlijks ca. 50.000 toeristen naar 's-Heerenberg, voornamelijk aangetrokken door het kasteel. Een deel hiervan maakt een rondje om het kasteel, een wandeling in tuinen en parkbos, strijkt neer op het terras van het kasteelcafé en vertrekt weer. Sinds 2017 speelt 's-Heerenberg meer in op deze bezoekers. Zo opende op 7 juni het Stadsmuseum zijn deuren, op een steenworp afstand van het kasteel en is de Stichting Kasteelstad in het leven geroepen met als doelstelling op termijn 100.000 bezoekers jaarlijks naar 's-Heerenberg te lokken, voornamelijk met stadsrondleidingen, geïnitieerd vanuit

het Stadsmuseum. Als deze doelstelling gerealiseerd wordt zal het aantal betalende bezoekers aan Huis Bergh naar verwachting ook toenemen.

De ligging van Huis Bergh, gevoelsmatig zowel voor Nederland als voor Duitsland ‘aan de rand’ gelegen zorgt per definitie voor minder bezoekers dan wanneer het landgoed centraler in het land had gelegen. Nu is voor beide landen het verzorgingsgebied slechts een halve cirkel. Een alomvattend plan voor een benadering van de gehele regio, los van de landsgrenzen is moeilijk.

De openstelling van kasteel en omliggend landgoed wordt niet gesubsidieerd en moet in principe bekostigd worden uit de entreeopbrengsten en de verkoop van artikelen in de museumwinkel.

Middelen om het publiek te bereiken

Om de individuele bezoekers te bereiken sluit Huis Bergh aan bij de marketingcampagnes van het NBTC, RBTKAN en Achterhoek Toerisme. Met deze partners vindt ook regelmatig overleg plaats over nieuwe strategieën.

Gezinnen met kinderen en andere toeristen in de regio worden bereikt door acties samen met bungalowparken zoals Stroombroek in Braamt, campings en andere verblijfsaccommodaties waar ook de flyers van Huis Bergh worden verspreid.

De website, de nieuwsbrieven en de sociale media, zoals facebook en twitter, worden ingezet met actuele informatie over tentoonstellingen, activiteiten en evenementen.

Schoolbezoek

Huis Bergh richt zich met zijn educatieve programma's met name op scholieren uit het basisonderwijs. De programma's sluiten aan bij de kerndoelen in het basisonderwijs. Daarnaast werkt Huis Bergh samen met Museum Catharijneconvent in het educatieve programma 'Feest! Weet wat je viert'. Voor het maken van de educatieve programma's staat de educatieve werkgroep ter beschikking, bestaande uit een aantal enthousiaste vrijwilligers onder leiding van een van de vaste medewerkers. Het ontwikkelen van nieuwe programma's houdt altijd rekening met de beperkte financiële middelen en de beperkte personele capaciteit. Het sluit altijd aan bij de beleving die bij een kasteel hoort. Schoolbezoek wordt geworven door de programma's bij de basisscholen in de regio actief onder de aandacht te brengen.

Kinderactiviteiten

Regelmatig kunnen individuele kinderen het programma 'Hoe word ik ridder of hofdame?' volgen onder leiding van een vrijwillig educatief medewerker. Rond dit thema kunnen ook kinderfeestjes geboekt worden. Huis Bergh actualiseert steeds de activiteiten en ontwikkelt ook regelmatig nieuwe activiteiten. Dit beleid wordt de komende jaren voortgezet.

Seizoenstentoonstelling

In de winter is het kasteel beperkt open. Bij de start van het nieuwe seizoen, rond 20 april, gaat ook de nieuwe seizoenstentoonstelling open. Deze tentoonstelling brengt een of meer aspecten of collectieonderdelen uit de collectie en of de geschiedenis van het kasteel en zijn kasteelheren voor het voetlicht, zo mogelijk vergezeld van een handzame publicatie. De seizoenstentoonstelling is in het bijzonder bedoeld om herhaalbezoek aan het kasteel te stimuleren.

Voor de periode 2018-2022 staan de volgende tentoonstellingen al geprogrammeerd.

2018: een tentoonstelling gewijd aan de originele deuromlijsting van Baumberger zandsteen, gemaakt door de Duitse beeldhouwer Johann Rendeles in opdracht van graaf Oswald III. Deze deuromlijsting wordt herplaatst op de binnenplaats van het kasteel. De binnenplaats krijgt daarvoor een kunststof overkapping zodat de steen, die gevoelig is voor weersinvloeden, niet verder achteruitgaat.

2019: een tentoonstelling met een aantal eigen collectiestukken waarover in een bijbehorende publicatie nieuwe wetenschappelijke inzichten worden gepubliceerd. Een soort 'Avonturen met een collectie' deel twee. 'Avonturen met een collectie' verscheen in 2008 ter gelegenheid van de 70ste verjaardag van prof. dr. Henk van Os, de adviseur van Huis Bergh. Deel twee verschijnt als een hommage aan de 80-jarige Henk van Os. Speciaal voor deze tentoonstelling wordt de Antoniuszaal heringericht zodat hier ook twee Italiaanse schilderijen op paneel kunnen komen, in langdurig bruikleen van Museum Het Valkhof te Nijmegen, op voorspraak van Henk van Os.

2020: een tentoonstelling over de collectie Mengelberg. De aankoop hiervan, gestart in 2019 en afgerond in 1922 met de komst van de collectie naar het kasteel, vormde de kern van de collectie laat middeleeuwse kunst die Jan Herman van Heek in de jaren daarna steeds verder wist uit te breiden. De collectie Mengelberg omvatte bij aankoop 112 schilderijen, 55 sculpturen, zeven monstransen en een ciborium.

2021: een tentoonstelling gewijd aan het in 2017 verworven kroniekenhandschrift. Deze tentoonstelling wordt groots opgezet ter gelegenheid van het 75-jarig jubileum van Stichting Huis Bergh in datzelfde jaar. Bij de tentoonstelling verschijnt een wetenschappelijke publicatie waarin de teksten uit het manuscript worden geanalyseerd en hun betekenis voor de geschiedenis van het Nederrijnse gebied wordt geduid. Met name deze publicatie vergt grondige voorbereiding. Op basis van de resultaten van het onderzoek kunnen gericht bruiklenen worden aangevraagd voor deze tentoonstelling. In 2018 wordt de transcriptie gemaakt van de teksten, een werk dat nauw luistert. Dit werk staat onder leiding van dr. Jeanne Verbij-Schillings en prof.dr. Wim van Anrooij. Voor de voorbereiding van deze tentoonstelling is een wetenschappelijk comité in het leven geroepen dat o.a. heeft besloten tot de deze eerste stap: de transcriptie van het manuscript. Het wetenschappelijk comité, onder leiding van prof dr. Johan Oosterman, komt periodiek bijeen om de voortgang te bespreken en de te nemen vervolgstappen. Een tentoonstellingscommissie bereidt de publicatie en de tentoonstelling in 2021 voor.

2022: een tentoonstelling gewijd aan de vorstelijke portretten op Huis Bergh. De kern van deze tentoonstelling vormen de portretten van de Habsburgers die Jan Herman van Heek kort na de aankoop van het kasteel aantrof in de Archieftoren.

Muntslag

Op de benedenverdieping van het muntgebouw aan de Muntwal 1, vlakbij het kasteel, is een ruimte ingericht als voormalige grafelijke munt. Een vrijwillig muntmeester houdt hier op aanvraag 'muntslagsessies' voor groepen.

Er wordt op dit moment bekeken hoe deze Muntslag opgenomen kan worden in de stadsrondleidingen vanuit het Stadsmuseum.

Vrienden en concerten

Huis Bergh beschikt over een actieve Vriendenkring. De Vrienden betalen jaarlijks een contributie en genieten in ruil daarvoor allerlei voordelen. Een comité vanuit de kring van Vrienden organiseert jaarlijks een aantal concerten waaronder het kerstconcert en het nieuwjaarsconcert. Het kerstconcert trekt elk jaar een volle zaal en daarmee de meeste bezoekers.

Ook andere organisaties organiseren concerten in het kasteel, m.n. de z.g. Habsburgerzaal leent zich daar goed voor.

De afgelopen jaren is de belangstelling voor de concerten aanzienlijk teruggelopen. Dat is jammer voor de musici en voor de mensen die zich inspannen mooie concerten te organiseren. Daarom wordt de komende jaren verder onderzocht welk type concert het beste past bij het kasteel en waarvoor en wanneer de belangstelling het grootst is zodat daar bij de programmering rekening mee gehouden kan worden.

Kasteelcafé

Een goede horecavoorziening is voor elk kasteel en museum onontbeerlijk. Bezoekers willen bij aankomst of vertrek graag de mogelijkheid hebben iets te eten en/of te drinken. De horeca is uitbesteed aan een horecaonderneming. Vaste afspraak is dat het kasteelcafé altijd open is als het kasteel open is voor het publiek. In 2019 loopt het huurcontract met de huidige horecaonderneming, Kasteel Café Heeren Dubbel, af. Huis Bergh gaat dus op korte termijn bespreken hoe verder te gaan.

Feesten en partijen

Huis Bergh is een geliefde plek voor huwelijksvoltrekkingen, bruidsfotoreportages en trouwfeesten. Deze mogelijkheden worden actief onder de aandacht gebracht o.a. door deelname aan bruidsbeurzen en de organisatie van bruidsdagen.

Ook de mogelijkheid een evenement, congres, feest, diner of receptie te organiseren op Kasteel Huis Bergh wordt actief onder de aandacht van het publiek gebracht. Nu de economie aantrekt is de verwachting dat het aantal boekingen zal stijgen. Om in te spelen op een toenemende vraag is het belangrijk het publiek moderne faciliteiten in een middeleeuwse ambiance te bieden. Daarom ligt er een plan om de kasteelkelder, die gehuurd kan worden voor feesten, te renoveren. De entree en het sanitair worden gemoderniseerd en de middeleeuwse uitstraling wordt versterkt door de ontsierende leidingen en buizen langs de gewelven zoveel mogelijk weg te werken. Hiervoor is budget opgenomen in de begrotingen van 2018 en 2019.

Feesten en evenementen vinden zoveel mogelijk buiten de publieksopeningstijden plaats. Bij elke gelegenheid wordt voldaan aan de museale voorwaarden van het kasteel. Een feest of evenement mag geen afbreuk doen aan het imago van het kasteel.

Exclusieve B&B

In samenwerking met een van beide partners van Kasteel Café Heeren Dubbel heeft Huis Bergh een exclusieve vorm van B&B opgezet. De beide torens op de voorburcht zijn ingericht als hotelsuites en worden verhuurd als exclusieve B&B. De inkomsten hieruit zijn al enkele jaren redelijk stabiel. Het blijft zaak uitstekende service te verlenen en de accommodatie op het juiste niveau te houden om op die manier goede beoordelingen, bijvoorbeeld op Booking.com, te blijven houden. Hiervoor doen alle betrokkenen hun uiterste best.

Kasteelwinkel

‘Kasteelwinkel’ wel een erg groot woord voor de mogelijkheid die Huis Bergh tegenwoordig de bezoekers biedt om een aandenken aan hun bezoek of een exclusief cadeautje te kopen. Er is precies één kast ingericht met publicaties, cadeautjes en souvenirs. Deze kast staat bovendien haaks op de kassa, die zich in het Kasteelcafé bevindt, zodat bezoekers die een kaartje kopen het zicht op de ‘kasteelwinkel’ belemmeren.

Hier liggen grote kansen om het winkelaanbod te vergroten en de omzet te verhogen. Daartoe wordt de komende jaren onderzocht hoe en waar de kasteelwinkel optimaal kan gaan renderen. Om zo enerzijds het publiek meer mogelijkheden te bieden om een publicatie, aandenken of exclusief cadeautje te kopen en anderzijds de inkomsten uit de winkel aanzienlijk te verhogen. Er zal contact worden gezocht met een van de leveranciers in artikelen voor museumwinkels.

Twee buitenposten

De grafelijke Torenmolen in Zeddum

Een bijzondere positie heeft de grafelijke Torenmolen in Zeddum, een van de Top 100 Rijksmonumenten, uit 1441 en daarmee de oudste nog bestaande windmolen in Nederland. Een groepje vrijwillige molenaars houdt de molen maalvaardig en een groepje enthousiaste rondleiders organiseert rondleidingen in de molen.

Huis Bergh is in gesprek met het Oswaldusgilde te Zeddum, eigenaar van het terrein grenzend aan de molen om te bezien hoe de bosgroei op dit terrein binnen de perken gehouden kan worden. Het bos staat namelijk precies ten zuidwesten van de molen en dat is ook precies de richting van waaruit de wind meestal waait. Het bos beperkt bovendien het zicht op aankomend slecht weer en zorgt voor draaiwinden.

De voormalige korenmolen in 's-Heerenberg

Deze molen wordt nu gerestaureerd. Omdat hij te boek staat als molenromp wordt ook alleen de romp gerestaureerd. Voor een reconstructie en terugplaatsing van het wiekenkruis is op dit moment bij de RCE geen draagvlak. De kosten ervan zijn bovendien hoog, m.n. ook vanwege noodzakelijke bomenkap voor de windvang en de verplichting tot herplanten. Ten slotte is het de vraag of een en ander technisch haalbaar en te verantwoorden is.

Vanwege het bijzondere en intacte binnenwerk uit 1829 zal de molen, mogelijk al vanaf najaar 2018, worden opengesteld voor het publiek. Op aanvraag zullen rondleidingen door de molen mogelijk zijn. Daartoe wordt nog dit voorjaar gestart met het opzetten van een groepje enthousiaste vrijwilligers die de rondleidingen kunnen gaan verzorgen. De Zeddumse molengroep is bereid gevonden de 's-Heerenbergse molengroep t.z.t. in te werken en met raad bij te staan.

Personele inzet

Huis Bergh werkt met een kleine vaste staf, enkele gedetacheerde en externe deskundigen en een grote groep vrijwilligers. Voor de hele organisatie is 6,4 FTE vaste staf beschikbaar. De openstelling van het kasteel is geborgd bij de vaste staf. Hiervoor is 1,6 FTE beschikbaar. Daarnaast verzorgt een grote groep vrijwilligers de openstelling als kassamedewerker, gids, rondleider, suppoost of algemeen toezichthouder. Ook de openstelling van de torenmolen in Zeddum, en op termijn die van de molen in 's-Heerenberg, is in handen van vrijwilligers.

Doelstellingen voor 2018-2022

3. In stand houden, ontsluiten en presenteren van de museale collecties

Inleiding

Huis Bergh beschikt naast het kasteel, de tuinen en het parkbos over nog een troef: de museale collecties.

De kern van de museale collecties in het kasteel wordt gevormd door de collectie middeleeuwse schilderijen, geïllustreerde manuscripten, beeldsnijwerk en toegepaste kunst, bijeengebracht door de stichter, dr. J.H. van Heek, in de periode 1912-1957, tussen het jaar waarin hij het kasteel verwierf en het jaar van zijn overlijden. Deze collectie wordt beschouwd als afgerond en wordt in principe niet verder aangevuld.

Na zijn overlijden is verder verzameld door zijn oudste zoon, J.H.A. van Heek, die net als zijn vader, lange tijd op het kasteel heeft gewoond (tot de jaren '90 van de 20ste eeuw). Van Heek junior heeft o.a. een grote geologische collectie aangelegd met veel vondsten uit de Achterhoek en Twente. Deze collectie wordt reeds geruime tijd geïnventariseerd door een vrijwilliger. Zodra de inventarisatie is afgerond zal deze collectie op zijn waarde worden beoordeeld en kan worden besloten waar en hoe deze het beste tot zijn recht kan komen.

Bij diverse baggerwerkzaamheden in de gracht rond het kasteel in het verleden en bij graafwerkzaamheden in en rond het kasteel zijn archeologische vondsten gedaan. Deze werpen licht op de geschiedenis van het kasteel en zijn bewoners en met name op het dagelijks leven door de eeuwen heen. Sommige archeologische vondsten zijn uniek zoals het 18de-eeuwse fonteintje van Baumberger zandsteen en het pijpvaard beeld van ca. 80 cm hoog, voorstellende Anna te Drieën. Beide vondsten zijn uit de gracht te voorschijn gekomen.

Ten slotte zijn en worden kunstwerken verworven die de geschiedenis van het kasteel en zijn bewoners luister bij zetten. Zo is in 2009 een staatsieportret van Hendrik, graaf Van de Bergh, in ruitersharnas ten voeten uit verworven, geschilderd door Otto van Veen, de leermeester van Rubens. In 2017 is een bijzonder geïllustreerd kroniekenhandschrift uit het midden van de 15de eeuw verworven met het wapen van het Huis Van den Bergh voorin.

Overigens zijn in de loop der jaren ook aardig wat voorwerpen en werken op papier, die het kasteel via schenking en of voor gebruiksdoeleinden binnenkwamen, van een inventarisnummer voorzien. Van de meeste van deze voorwerpen is het de vraag of ze de status van collectiestuk verdienen. Dat wordt in de komende jaren nader onderzocht.

Collectieplan

In 2018-2019 wordt een nieuw collectieplan opgesteld waarin o.a. wordt aangegeven hoe de verschillende collectieonderdelen zijn te waarderen. Bij deze collectiewaardering is 'Op de museale weegschaal', uitgegeven door de RCE, het uitgangspunt.

In het collectieplan wordt ook een onderhoudsplan voor de verschillende collectieonderdelen opgenomen.

Collectieregistratie

Vanaf het begin van deze eeuw is het streven de museale collecties goed te documenteren en te ontsluiten voor het publiek via een digitale database. Deze database (Adlib) wordt goed bijgehouden en van goede

foto's voorzien. De collectie is voor 100% digitaal ontsloten. Periodiek wordt een complete standplaatscontrole uitgevoerd.

Voor het publiek zijn de museale collecties digitaal toegankelijk via de eigen website www.huisbergh.nl/collectie en ook via www.collectiegelderland.nl is de collectie van Huis Bergh goed digitaal toegankelijk.

Geologiecollectie Jan Herman Alexander van Heek

Een bijzondere positie in het geheel neemt de geologiecollectie van Jan Herman Alexander van Heek, de zoon van Jan Herman van Heek, in. Van Heek jr. heeft deze collectie van voornamelijk fossielen en bijzondere gesteenten verzameld in de loop van enige decennia. Het gaat grotendeels om vondsten gedaan in de Achterhoek, in Twente en het aangrenzende Duitse gebied. De collectie wordt geïnventariseerd door een vrijwilliger. Zodra de inventarisatie en registratie gereed zijn, naar verwachting binnen enkele jaren, zal met medewerking van externe deskundigen bepaald worden waar en hoe deze collectie naturalia, die een corpus alienum vormt binnen de kunstcollecties van Huis Bergh, het beste tot zijn recht kan komen.

Collectieconservering

De museale collecties worden goed geconserveerd. Passief door het klimaat goed te regelen met mobiele luchtbevochtigers en -ontvochtigers en te monitoren met behulp van dataloggers en thermohygrografen zowel op zaal als in de depots. Daarnaast worden de verschillende collectieonderdelen actief periodiek op conditie geïnspecteerd door externe deskundigen o.a. van Gelders Erfgoed. Waar nodig worden de stukken geconserveerd of gerestaureerd door externe deskundigen. Hiervoor wordt jaarlijks een budget opgenomen in de begroting.

Collectieonderzoek

Onderzoek naar (delen van) de collectie door derden wordt actief gestimuleerd. Waar mogelijk worden onderzoeksresultaten (gebundeld) gepubliceerd en kenbaar gemaakt door tentoonstellingen en via de digitale collectiedatabase.

Sinds het begin van deze eeuw is professor dr. H. van Os als adviseur verbonden aan Huis Bergh. Onder zijn leiding is het kunsthistorisch onderzoek naar de collectie gestart.

In 2013 verscheen, van de hand van mevrouw dr. A. Korteweg, voormalig conservator van de KB, een Engelstalige catalogus van alle geïllustreerde handschriften.

Bij tentoonstellingen verschijnen zo mogelijk (populair)wetenschappelijke publicaties om de collecties te ontsluiten.

Verzoeken om bruiklenen door derden worden zoveel mogelijk gehonoreerd. Ook dit is immers een manier om de collectie onder de aandacht van het publiek te brengen. Wel wordt hierbij in het oog gehouden of het betreffende werk in staat is om te reizen gezien zijn conditie en of en hoe het tijdelijke gemis ervan te dragen is voor het kasteel.

Collectieopstelling

De huidige collectieopstelling is aan het begin van deze eeuw verzorgd op advies van em. prof dr. H. van Os. Voorheen was de collectieopstelling lange tijd zoals door de stichter dr. J.H. van Heek bepaald. Van Os heeft de collectie licht thematisch ingedeeld. Op de bovenverdieping een zaal, de z.g. Antoniuszaal, met de manuscripten en andere middeleeuwse kunst; een galerij met documentatie over leven en werk van dr. J.H. van Heek en een middeleeuwse portrettengalerij. Op de entresol maquettes met de

bouwgeschiedenis van het kasteel en op de begane grond een ontvangsthal gedecoreerd met de portretten van dr. J.H. van Heek en zijn echtgenote, met kunst en jachttrofeeën; een hal met portretten van leden uit het huis Van den Bergh; de z.g. Habsburgerzaal met o.a. enige portretten van leden uit die familie; de z.g. troonzaal met de grote laatmiddeleeuwse werken; de Italiaanse kamer met laatmiddeleeuwse Italiaanse panelen; de ingerichte studeerkamer van dr. J.H. van Heek; de ingerichte salon zoals in de tijd toen de familie het kasteel bewoonde en een grotere en een kleinere zaal voor tijdelijke tentoonstellingen.

In de nabije toekomst wordt onderzocht of en hoe de inrichting eventueel aanpassing behoeft en hoe en wanneer dat gerealiseerd kan worden.

Personele inzet

De instandhouding, ontsluiting en presentatie van de collecties is geborgd bij de vaste staf. Hiervoor is 1,3 FTE beschikbaar.

Doelstellingen voor 2018-2022

4. In stand houden en ontsluiten van de archieven

Inleiding

Huis Bergh verkeert in de unieke positie dat het gehele huisarchief van de heren en graven van den Bergh, van de Hohenzollern-Sigmaringen 's en van dr. J.H. van Heek zich nog ter plekke bevindt, in het Muntgebouw aan de Muntwal 1. Dit archief is volgens de laatste inzichten beveiligd, geklimatiseerd en toegankelijk gemaakt. Het oudste stuk dateert uit 1227. En zo is de geschiedenis van het landgoed al bijna acht eeuwen gedocumenteerd. Huis Bergh bezit daarmee het grootste nog in de oorspronkelijke staat bewaarde huisarchief van een Nederlands kasteel.

Belang van het archief voor Huis Bergh

Het archief levert essentiële informatie op voor bijvoorbeeld tentoonstellingen in het kasteel. Archiefstukken kunnen laten zien, wie de opdrachtgever van diverse verfraaiingen aan het kasteel was, wie de opdrachtnemer was en hoeveel deze hebben gekost. Ook ontwerptekeningen van dergelijke verfraaiingen worden in het archief bewaard.

Met name dankzij het Metamorfoze-project van de Koninklijke Bibliotheek is het archief heel goed digitaal ontsloten en wordt het onder optimale klimaatcondities bewaard.

Het archief is op aanvraag fysiek te raadplegen door onderzoekers. Voorts is de digitale ontsluiting intussen zo goed dat fysiek bezoek aan het archief doorgaans niet (meer) nodig is. Het digitale archief wordt zeer frequent geraadpleegd, zowel via de eigen website als via de website van het Erfgoedcentrum Achterhoek en Liemers (ECAL), waar het een van de meest geraadpleegde deelarchieven is.

In de komende periode gaat Huis Bergh onderzoeken of en hoe het de hosting van de gedigitaliseerde bestanden bij een ander bedrijf onder kan brengen vanwege de relatief hoge kosten van € 7.200,00 per jaar die met de huidige hosting gemoeid zijn.

Personele inzet

De instandhouding en ontsluiting van de archieven is geborgd bij de vaste staf. Hiervoor is 0,2 FTE beschikbaar. Daarnaast is een archivaris gedetacheerd vanuit het Erfgoed Centrum Achterhoek en Liemers voor 1 dag per week die Huis Bergh als archivaris bijstaat voor alle zaken de archieven betreffend. Voorts kan Huis Bergh beschikken over een klein team van vrijwilligers die onder leiding van de archivaris archiefwerkzaamheden verrichten.

Doelstellingen voor 2018-2022

5. In stand houden van de landgoederen

Inleiding

Huis Bergh bezit een landgoed van in totaal ca. 540 ha, grotendeels aaneengesloten terreinen in en rond 's-Heerenberg en daarnaast nog over een klein landgoed in Overijssel, genaamd 'De Sprengenberg'.

De kern van het landgoed vormt het kasteelterrein met de aangrenzende tuinen, het 18de -eeuwse parkbos 'De Plantage', de omliggende weidegronden en de landbouwgronden tussen 's-Heerenberg en Stokkum met het z.g. Prinsessenbosje. Deze gronden liggen aaneengesloten met slechts enkele enclaves van derden, met een oppervlak van in totaal ca. 82 ha.

In totaal heeft Huis Bergh 175 ha cultuurgrond in bezit, grotendeels verpacht.

Daarnaast heeft Huis Bergh m.n. in 's-Heerenberg een aantal terreinen, meestal met een pand erop, in eigendom, in totaal ca. 16 ha.

Het grootste aaneengesloten terrein ligt net buiten het stadje in het Bergherbos. Het is een terrein van ca. 336 ha bos en natuurgebied en het omvat twee groene rijksmonumenten: de Galgenberg en de Motte Montferland. De Motte Montferland is daarnaast ook een archeologisch monument. Onderzoek heeft uitgewezen dat deze motte de grootste motteversterking van Nederland is en behoort tot de grootste van Noordwest-Europa. Onlangs zijn de hellingen van de motte ontdaan van hun begroeiing met bomen en struiken zodat de kunstmatige heuvel weer in zijn volle omvang zichtbaar is geworden. Met behulp van begrazing door schapen en geiten blijft de motte dit oorspronkelijke uiterlijk behouden. Hiervoor is een beheerplan opgesteld.

Stichting Huis Bergh en Natuurmonumenten

Wanneer dr. J.H. van Heek kasteel, gebouwen en landgoederen in 1912 koopt is de omvang van de landgoederen in en rond 's-Heerenberg ca. 1250 ha. Het gaat dan voornamelijk om bosgebied, bestaande uit het Bergherbos. Dat bos is door de Hohenzollern-Sigmaringen's ingericht als een productiebos, beheerd door een rentmeester, dat de familie behoorlijke inkomsten oplevert. In 1912 is het nog steeds een productiebos dat voldoende oplevert om het landgoed met de opstallen te kunnen onderhouden, vooral door de productie van dennenhout om de mijngangen te stutten. Wanneer eind jaren '70 van de vorige eeuw de mijnen sluiten, levert het dennenhout uit de bossen niet voldoende meer op.

De instandhouding van het landgoed kwam in gevaar. In overleg met het toenmalige Ministerie van Landbouw en Visserij en met de Vereniging Natuurmonumenten is daarom begin jaren '80 driekwart van het eigendom van de landgoederen (op het terrein van ca. 82 ha rond kasteel, tuinen en parkbos na) verkocht aan Natuurmonumenten, met steun van het Ministerie. Met de opbrengsten uit de verkoop is een fonds gevormd waarvan de revenuen nu nog steeds gebruikt worden om het landgoed, de gebouwen en de collecties mede in stand te houden.

Omdat Natuurmonumenten een landelijk opererende organisatie is en de belangen van de landgoederen van Huis Bergh vooral lokaal liggen, werkte de constructie van driekwart eigenaarschap voor Natuurmonumenten op termijn niet goed. Daarom is begin van deze eeuw opnieuw overlegd en besloten de gedeelde landgoederen op te splitsen en te verdelen in onverdeeld eigendom in een verhouding van

ongeveer een vierde voor Huis Bergh (ca. 300 ha) en ongeveer drie kwart voor Natuurmonumenten (ca. 900 ha). Deze situatie is sinds 2008 een feit.

Vanaf dat moment werken Huis Bergh en Natuurmonumenten waar mogelijk en wenselijk samen waar het openstelling voor het publiek, beheer, onderhoud, toezicht en handhaving betreft. Dat beleid wordt de komende jaren voortgezet. Bovendien wordt gekeken waar Huis Bergh en Natuurmonumenten (nauwer) kunnen samenwerken wat betreft de natuurvisie en het bosbeheer.

Beheer en onderhoud

Omdat Natuurmonumenten in de periode van het driekwart eigenaarschap ook het onderhoud van het hele gedeelte terrein voor zijn rekening nam en de pachtzaken en het toezicht regelde, moet Huis Bergh sinds de scheiding en deling die taken voor zijn deel van het gebied weer voor eigen rekening nemen.

Het beheer van de bosgebieden, terreinen en al dan niet verpachte landbouwgronden is in handen van de groenbeheerder van Huis Bergh. Naar bevind van zaken schakelt hij het rentmeesters kantoor in of andere externe adviseurs of uitvoerders. Hij regelt ook, met hulp van externe adviseurs, de groene BRIM-subsidieaanvragen en andere subsidieaanvragen voor bijvoorbeeld groene landbouwpakketten

De pachtzaken zijn, waar het de niet-repeterende zaken betreft, ondergebracht bij een rentmeesters kantoor. Uitgangspunt is zoveel mogelijk reguliere pacht om te zetten in geliberaliseerde pacht en nieuwe pachtovereenkomsten zoveel mogelijk af te sluiten met pachters die al een goede naam hebben opgebouwd.

Wanneer landbouwgrond vrijkomt in verkoop, grenzend aan terreinen van Huis Bergh, is aankoop altijd een serieuze optie.

Bij het beheer van het bosgebied wordt om het andere jaar een tevoren aangewezen perceel gekapt voor de houtopbrengsten. Hierbij wordt gewerkt met een planmatige aanpak.

Voor het onderhoud van het parkbos en de tuinen wordt zoveel mogelijk aangesloten bij de historie van deze plekken waarover heel veel is terug te vinden in de archieven.

Opslagruimte apparaten, gereedschappen en machines

Er is een opslagruimte die onderdeel is van het Muldershuis aan de Hofstraat 6-8, in gebruik als opslagruimte voor de apparaten, gereedschappen en machines voor het onderhoud van het buitengebied van Huis Bergh. Deze ruimte is te klein en er zijn geen goede mogelijkheden voor adequate opslag van zaken als bestrijdingsmiddelen. Sommige bedrijfsmiddelen staan nu op andere locaties gestald, ook in de open lucht wat het behoud niet ten goede komt.

In de komende periode wordt nader onderzocht hoe en waar Huis Bergh grotere en beter toegeruste opslagruimte kan realiseren of huren.

Het ensemble van kasteel, tuinen, parkbos, Prinsessenbosje en aangrenzende terreinen

Een bijzondere plaats bij het beheer en onderhoud neemt het kasteel met de ca. 82 ha eromheen liggende landerijen in. Bij dit ensemble wordt het cultuurhistorische karakter bewaakt en waar mogelijk versterkt. Dat is in 2016 gebeurd door het in oude 18^e -eeuwse luister herstellen van de tuinen en in 2017 door het voorplein van de voorburcht opnieuw in te richten en te bestraten naar het 18de -eeuwse voorbeeld. De uitstraling van het plein heeft hierdoor zeer aan kracht gewonnen.

Voor de weidegronden rond het kasteel wordt onderzocht of er bijvoorbeeld oude koeienrassen kunnen grazen, zoals Lakenvelders. Ook wordt onderzocht hoe de heggen tussen de percelen en de flora in de weiden verder versterkt kunnen worden.

Slotgracht

In 2017 vormde zich in de slotgracht op grote schaal groene algengroei en na een extreme hitteperiode gevolgd door zware regenval was er massale vissterfte in de slotgracht. Beide verschijnselen gingen gepaard met stankoverlast.

Een extern bedrijf heeft onderzoek gedaan naar de oorzaken van de verschijnselen. Daaruit is een rapport voortgevloeid met aanbevelingen.

Huis Bergh gaat onderzoeken hoe het de aanbevelingen uit kan voeren en of daarbij subsidies mogelijk zijn. Met de uitvoering van de aanbevelingen zijn hoge kosten gemoeid.

Beleid uitbreiding landgoederen

Huis Bergh is in principe geïnteresseerd in grondaankopen in een straal van 5 km rondom 's-Heerenberg dan wel aansluitend aan een van de buitengebieden. Het kan daarbij gaan om bosgronden en cultuurgronden, onder strikte voorwaarden, zoals vastgelegd in een beleidsnotitie grondaankopen uit 2005.

Natuurvisie

Een eigen visie op het geheel van de landgoederen van Huis Bergh is in het verleden nog niet opgesteld vanwege het langjarige gedeelde eigenaarschap met Natuurmonumenten. Wel is in 2000 een visie opgesteld voor het landgoed direct rond het kasteel. In de komende jaren stelt Huis Bergh een Natuurvisie op voor de landgoederen, afgestemd op/in samenspraak met de Natuurvisie die Natuurmonumenten onlangs heeft opgesteld voor het aangrenzende gebied dat in hun eigendom is.

Personele inzet

De instandhouding van de landgoederen is geborgd bij de vaste staf. Hiervoor is 1,3 FTE beschikbaar. Daarnaast huurt Huis Bergh de deskundigheid van een rentmeester in voor het regelen van transacties en pachtovereenkomsten.

Doelstellingen voor 2018-2022

6. Openstelling tuinen, parkbos en bosgebied voor het publiek

Inleiding

De tuinen en het parkbos zijn vrij toegankelijk voor het publiek met dien verstande dat de tuinen alleen open zijn gedurende de seizoensopenstelling van het kasteel van medio april tot eind oktober. In de winter zijn de tuinen gesloten, ook in de weekenden wanneer het kasteel wel open is voor het publiek. Dit omdat er in het winterseizoen voor het publiek niet veel te beleven is.

Het parkbos is, net als de andere bosgebieden van Huis Bergh in het Bergherbos, van zonsopgang tot zonsondergang onder voorwaarden opengesteld voor het publiek. Deze voorwaarden staan vermeld op bordjes bij de ingangen tot het gebied.

Toegankelijkheid

In de bosgebieden wordt een groot aantal paden en onverharde wegen goed onderhouden zodat het publiek daar recreatief kan wandelen, hardlopen, fietsen, mountainbiken en paardrijden.

Huis Bergh streeft ernaar het publiek zoveel mogelijk op de daarvoor bestemde paden te houden zodat recreanten elkaar en het wild niet in de weg zitten.

Toezicht en handhaving

Toezicht en handhaving zijn onontbeerlijk. Net als bij andere natuurterreinen het geval is, heeft Huis Bergh te maken met illegale dumping van (drugs)afval. Daarnaast vormt hangjeugd in het parkbos en de tuinen een toenemend probleem. Bankjes worden om die reden verwijderd maar door welwillend publiek weer node gemist. In het bosgebied is overlast door loslopende honden en mountainbikers die van de daarvoor bestaande paden afwijken.

Toezicht en handhaving in de tuinen, het parkbos en het bosgebied is in handen van een vrijwillige BOA. Deze BOA werkt nauw samen met Natuurmonumenten zodat regels en handhaving in de gebieden van beide organisaties naadloos in elkaar overlopen.

Personele inzet

De openstelling van de tuinen, het parkbos en het bosgebied is geborgd bij de vaste staf. Hiervoor is 0,3 FTE beschikbaar. Daarnaast zorgt een BOA op vrijwilligersbasis voor toezicht en handhaving.

Doelstellingen voor 2018-2022

7. Tot besluit

Het realiseren van de concrete doelstellingen gebeurt in overleg en in samenwerking met alle boven genoemde betrokken partijen en samenwerkingspartners. In bijlage III is een apart overzicht opgenomen van al deze partners.

Door de historische banden tussen Kasteel Huis Bergh en Kasteel Doornenburg heeft Huis Bergh in 2016 ingestemd met het weer op zich nemen van de administratieve ondersteuning van de Doornenburg, zowel in financieel-administratieve zin als in secretariële zin. Hiervoor is een samenwerkingsovereenkomst opgesteld. De nabije toekomst moet uitwijzen of deze ondersteuning voor beide partijen naar tevredenheid kan functioneren, gelet op de behoorlijke fysieke afstand tussen beide organisaties en de bestuurlijke visies van beide organisaties die elk een eigen bestuur hebben.

De openstelling van Kasteel Huis Bergh, de tuinen, het landgoed en de molen(s) voor het publiek en het ontsluiten van de collecties en archieven voor het publiek zou niet mogelijk zijn zonder de tientallen vrijwilligers op wie de organisatie steeds een beroep kan doen. Huis Bergh is hen daarvoor veel dank verschuldigd.

III. Samenvatting van de belangrijkste voornemens van Huis Bergh

1. Gepaste aandacht voor de viering van 75 jaar Stichting Huis Bergh in 2021
2. Onderzoeken welke panden zonder status eventueel voor afstoting in aanmerking komen
3. Restauratie molenromp 's-Heerenbergse molen
4. Oprichten enthousiaste groep vrijwilligers die rondleidingen gaat organiseren in de 's-Heerenbergse molen zodra die is gerestaureerd
5. Actualiseren alle meer jaren onderhoudsplannen en op basis daarvan aanvragen nieuwe BRIM-subsidies voor de periode 2019-2022
6. Opzetten van een digitale database voor de meer jaren onderhoudsplannen
7. Opzetten van een digitale database met alle 'vaste' gegevens van de panden
8. Aanvragen POM status in 2018 als erkenning van professionele omgang met monumenten
9. Opzetten plan van aanpak met energiebesparende maatregelen en uitvoering van dat plan
10. Onderzoeken of en zo ja hoe Huis Bergh een technisch medewerker, tevens gebouwenbeheerder in de vaste formatie op kan nemen
11. Aantal Ridders op 15 brengen en dat aantal vasthouden, aantal Heeren verhogen naar 10
12. Opstellen marketing- en communicatieplan 2019-2022
13. Onderzoeken of en zo ja hoe het aantal betalende bezoekers kan groeien van ca. 30.000 naar ca. 50.000 in ongeveer 10 jaar tijd
14. Onderzoeken hoe en waar de kasteelwinkel optimaal kan renderen
15. Actualiseren van het collectieplan voor de periode 2019-2022
16. Onderzoeken of en hoe de museale inrichting eventueel aanpassing behoeft
17. Mogelijkheden onderzoeken voor andere hosting digitale archiefbestanden i.v.m. huidige relatief hoge kosten (€ 7.200 per jaar)
18. Onderzoeken hoe en waar Huis Bergh betere opslagfaciliteiten kan realiseren voor de opslag van gereedschappen, apparaten en machines voor het groenbeheer
19. Onderzoeken of en hoe Huis Bergh de adviezen kan opvolgen voor verbetering van de waterkwaliteit in de slotgracht
20. Een Natuurvisie opstellen voor het landgoed in zijn geheel.

Bijlage I

In deze bijlage een overzicht van alle panden in bezit van Huis Bergh. De onderstreepte nummers zijn de 21 rijksmonumenten waarvan de in stand houding voor rekening komt van Stichting Huis Bergh.

Het middeleeuwse kasteel met alle bijgebouwen, daterend uit de 13de- tot 18de – eeuw, vormt de kern van het monumentenbestand (nummer 526787).

De 18de -eeuwse wapenleeuwen op de voorburcht vormen een apart rijksmonument (nummer 526801) evenals de eveneens 18de -eeuwse zuilen, nu geplaatst in een van de tuinen (nummer 526802).

De onlangs in oude luister herstelde tuinen en het 18de -eeuwse parkbos ‘De Plantage’ vormen tezamen één groen rijksmonument (nummer 526789). De 17de -eeuwse kaatsbaan waarin vier ‘dienstwoningen’ zijn gerealiseerd is ook een rijksmonument (nummer 526803).

De middeleeuwse Motte Montferland vormt een archeologisch en een groen rijksmonument (nummer 511162). Bovendien is het 17de -eeuwse jachtpaviljoen, de Jachtkamer genaamd, op de Motte ook een rijksmonument (nummer 9288). De Galgenberg, gelegen nabij de Drieheuvelenweg (Zeddam), vormt het derde groene rijksmonument (nummer 9294).

De Grafelijke torenmolen aan de Bovendorpsstraat 14 te Zeddam, daterend uit 1441, behoort tot de top 100 van rijksmonumenten in Nederland (nummer 9290) waarvan er 9 in Gelderland staan.

In 's-Heerenberg zijn de volgende rijksmonumenten in eigendom van Huis Bergh.

De 16de -eeuwse Grafelijke Munt, aan de Muntwal 1, waarin de heren en later graven Van den Bergh tot ver in de 16de eeuw (1582) hun muntrecht lieten gelden is een rijksmonument (nummer 9276).

Het in opdracht van dr. J.H. van Heek omstreeks 1939 symmetrisch opgezette woningbouwcomplex aan de Muntwal, gebouwd naar ontwerp van Th.J. van Ditshuizen (Delftse School), is ook een rijksmonument (complexnummer 514884). Het bestaat uit drie woonblokken: het centrale blok met huisnummers 15, 17 en 19 (nr. 514886), het linker blok met huisnummers 21 en 23 (nr. 514887) en het rechter blok met huisnummers 11 en 13 (nr. 514885).

Het op de oude grondslagen herbouwde 15de -eeuwse wachthuis van de stadsomwalling aan de Muntwal 2, ook wel ‘Hondehut’ genaamd, is een rijksmonument (nummer 9278).

De 16de -eeuwse oude pastorie, ook wel ‘Olde Wehme’ genaamd, aan de Muntwal 7 is rijksmonument (nummer 9277).

Het 16de -eeuwse Muldershuis aan de Hofstraat 6-8 is rijksmonument nummer 9270.

De Boetzelaersborg, een voormalig adellijk huis uit de 16de-eeuw, aan het Kattenburg 6 is een rijksmonument (nummer 9272), evenals de 19de -eeuwse voormalige pastorie, aan het Kattenburg 3 oftewel Walsteeg 3 (nummer 9280).

De 15de -eeuwse eenvoudige, vierkante waltoren aan de Walsteeg is een rijksmonument (nummer 9281).

De 19de -eeuwse korenmolen (zonder wiekenkruis) ten slotte, aan de Zeddamsweg 79 in ‘s-Heerenberg, die thans onder restauratie, is ook een rijksmonument (nummer 9282).

Buiten 's-Heerenberg bezit Stichting Huis Bergh verder nog de volgende twee landhuizen met omliggend terrein

De Byvanck, een 18de-eeuws voormalig adellijk huis, aan de Byvanck 8 te Beek, is een rijksmonument (nr. 9283) en tevens eigendom van Huis Bergh. Het is in 1980 verworven door de Stichting Huis Bergh. Het huis is in erfpacht gegeven en de pachter zorgt voor het onderhoud.

Landhuis De Sprengenbergh, gebouwd naar ontwerp van Karel Muller tussen 1900 en 1910, gelegen aan de Sprengenberghweg 1 te Haerle (nummer 21407) in Overijssel is een rijksmonument dat in de tweede helft van de 20ste -eeuw in het bezit is gekomen van Stichting Huis Bergh. Het is gebouwd door de vader van de echtgenote van J.H. van Heek, A.A.W. van Wulften Palthe. Dit landhuis maakt deel uit van een complex (nummer 512240), tezamen met tuin (nr. 512242) en dienstwoning (nr. 512241). Het landhuis en de tuin zijn in erfpacht gegeven en de pachter zorgt voor het onderhoud. Het onderhoud van de dienstwoning, gebouwd in 1910 en gelegen aan de Sprengenberghweg 3, wordt uitgevoerd door de eigenaar, Stichting Huis Bergh.

Voorts is Huis Bergh eigenaar van vier gemeentelijke monumenten in 's-Heerenberg. Het onderhoud hiervan is ook voor rekening van Huis Bergh.

Het gaat om een woning aan de Muntwal 9, het z.g. 'Bruckershuis', de wachttoren aan de Muntwal 4, de stadsmuur aan de Walsteeg en de woning aan de Peeskesweg 48, genaamd 'Vogelweide'.

Ten slotte is Huis Bergh eigenaar van zeven panden zonder monumentale status. Drie van deze panden zijn verhuurd en Huis Bergh zorgt voor het onderhoud, te weten: een woning aan de Muntwal 5 en een woning aan de Bovensteenakkers 21, beide te 's-Heerenberg, en een woning aan de Bosweg 6 te Zeddam. De andere vier panden zijn, met de grond, in erfpacht gegeven en hier zorgt de erfpachter voor het onderhoud. Het gaat om een woning aan de Peeskesweg 50 te 's-Heerenberg, een woning aan de Hooglandseweg 10 te Braamt, een woning aan de Zeddamseweg 16 te Kilder en ten slotte een woning aan de Beekseweg 15A eveneens te Kilder.

Bijlage II

In deze bijlage een overzicht van de te verwachten onderhoudswerkzaamheden in de periode 2020-2026 waarvoor bij de RCE SIM (voorheen BRIM) subsidies worden aangevraagd.

Huis Bergh te 's Heerenberg

totaaloverzicht subsidiabele kosten BRIM

bijgewerkt: 6 maart 2018

Onderdeel	lopende BRIM	BRIM periode	herbouwwaarde	max. subsidiebel	aanvragen 2018	toegekend 2018	opmerkingen
dorpen	€ 40.314	2013-2018	€ 3.810.000	€ 114.300	€ 102.223		
kasteel	€ 50.000	2013-2018	€ 14.650.000	€ 439.500	€ 302.568		
toegangspoort kasteel	€ 33.170	2013-2018	€ 1.100.000	€ 33.000	€ 35.821		
ronde toren	€ 21.392	2013-2018	€ 1.640.000	€ 49.200	€ 52.638		
brug westzijde	€ -	-	€ 50.000	€ 1.500	€ 3.807		
platte toren	€ 20.187	2013-2018	€ 1.470.000	€ 44.100	€ 47.384		
rentmeesterswoning	€ 21.708	2013-2018	€ 3.875.000	€ 116.250	€ 115.118		
poortwoning	€ 28.800	2013-2018	€ 900.000	€ 27.000	€ 32.598		gecombineerde aanvraag
toegangspoort hoofdentree	€ 16.072	2013-2018	€ 185.000	€ 5.550	€ 6.041		gecombineerde aanvraag
nieuw loopbrug hoofdentree	€ -	-	€ 85.000	€ 2.550	€ 3.057		gecombineerde aanvraag
Boetzelaersborg	€ 50.000	2013-2018	€ 2.500.000	€ 75.000	€ 87.613		
Munnegebouw	€ 28.869	2015-2020	€ 1.300.000	€ 39.000	mt	mt	
Torenmolen	€ 60.000	2013-2018	n.v.t.	€ 60.000	€ 76.841		voor molens mag € 60.000 worden aangevraagd
's Heerenbergse molen	€ 60.000	2015-2021	n.v.t.	€ 60.000	mt	mt	voor molens mag € 60.000 worden aangevraagd
nieuw Hondehut	€ -	-	€ 130.000	€ 3.900	€ 5.316		gecombineerde aanvraag
nieuw Jachtkamer	€ -	-	€ 230.000	€ 6.900	€ 8.076		gecombineerde aanvraag
subtotaal ex btw	€ 430.512			€ 1.077.750	€ 879.113	€ -	
btw 100% terugvorderbaar	€ -			€ -	€ -	€ -	
TOTAAL incl btw	€ 430.512			€ 1.077.750	€ 879.113	€ -	
oude regeling tot 2013 60% subsidie							
huidige regeling 50% subsidie			50% subsidie:		€ 439.557		

Bijlage III

In deze bijlage een opsomming in alfabetische volgorde van de belangrijkste meerjarige zakelijke partners waarmee Huis Bergh samenwerkt en overlegt bij het in stand houden van monumenten en collecties en het openstellen en ontsluiten voor het publiek.

Achterhoek Toerisme: Huis Bergh neemt deel aan de marketingcampagnes van Achterhoek Toerisme en maakt deel uit van het Overleg Musea Achterhoek, een samenwerking tussen Achterhoek Toerisme, Musea Zutphen, Société Musée Laliq  Pays Bas, Villa Mondriaan, Museum More, Kasteel Ruurlo en Huis Bergh.

Erfgoed Gelderland: is samenwerkingspartner voor de collecties. Collectiewachten van Erfgoed Gelderland inspecteren de conserveringstoestand van de objecten en de klimaatcondities in het kasteel. Kwesties op het gebied van conservering (actief en passief) en restauratie worden aan Erfgoed Gelderland voorgelegd. Huis Bergh is ook lid van de coöperatie Erfgoed Gelderland zodat er gemakkelijk toegang is tot veel museale expertise, ook bijvoorbeeld op het gebied van marketing en communicatie.

Erfgoedcentrum Achterhoek en Liemers (ECAL): is samenwerkingspartner voor de archieven, detachert voor  en dag per week een archivaris bij Huis Bergh en is tussenpersoon voor de hosting van de digitale archieven.

Euregio Rhein Waal: is een samenwerkingspartner bij de financiering van grensoverschrijdende projecten.

Federatie Particulier Grondbezit: Huis Bergh is lid van deze organisatie vanwege het uitgebreide relevante kennisnetwerk dat deze organisatie biedt en vanwege de belangenbehartiging.

GAJ | VWB Architecten: het architectenbureau waarmee Huis Bergh al geruime tijd samenwerkt bij het onderhoud van de panden.

Geldersch Landschap en Kasteelen: is samenwerkingspartner voor vraagstukken op het gebied van in stand houding van landgoed en monumenten en detachert een bouwkundig adviseur voor een vast aantal uren per jaar bij Huis Bergh.

Gelders Particulier Grondbezit: Huis Bergh is lid van deze organisatie vanwege het uitgebreide relevante kennisnetwerk dat deze organisatie biedt en vanwege de belangenbehartiging.

Gemeente Montferland: met de gemeente Montferland vindt periodiek overleg plaats over de in stand houding van de gemeentelijke monumenten, over vergunningen en over eenmalige zaken en projecten die zowel Huis Bergh als de gemeente aangaan.

Heemkundekring Bergh: 's-Heerenberg beschikt over een bloeiende historische vereniging. Bij het onderzoek naar stad en kasteel wordt nauw samengewerkt.

Heeren: bij het schrijven van dit plan werkt Huis Bergh succesvol samen met 7 Heeren die het kasteel financieel steunen: Loodgieters- en Installatiebedrijf Kupers, Bouwbedrijf Hoffman, Heilbron Assurantien, Oasem Media & Events, Agrio Uitgeverij, Rosendaal Makelaars, Ploccos Horcagroep, Berendhaus Groep.

Internationaler Musiksommer Campus Cleve (Euregio Rhein-Waal Studentenmusikfestival): Huis Bergh is een van de deelnemers die hun huis in de zomermaanden openstellen voor een aantal concerten door getalenteerde jonge musici van over de hele wereld.

Kasteel Doornenburg: met kasteel Doornenburg, voormalig bezit van dr. Jan Herman van Heek, wordt nauw samengewerkt. Er vindt over en weer kennisuitwisseling plaats en Huis Bergh doet de financiële administratie en secretariële ondersteuning voor Doornenburg.

Kasteelcafé Heeren Dubbel: is partner van Huis Bergh in het verzorgen van de horeca bij, en desgewenst in, het kasteel.

Kasteelstad: met Stichting Kasteelstad is regelmatig overleg over de promotie van 's-Heerenberg als Kasteelstad.

Kastelen, Buitenplaatsen en Landgoederen (sKBL): Huis Bergh is lid van de stichting sKLB die optreedt als belangenbehartiger die bovendien een platform biedt met een uitgebreid relevant kennisnetwerk.

Monumentenwacht Gelderland: inspecteert jaarlijks de panden van Huis Bergh en adviseert over het onderhoud.

Museumvereniging: Huis Bergh is lid van de Museumvereniging en bezoekers kunnen sinds 2016 gebruik maken van de Museumkaart.

Museumregister: Huis Bergh staat ingeschreven bij het Museumregister. Het is een Geregistreerd Museum.

NBTC: Huis Bergh participeert in de internationale marketingcampagne van het Nationaal Bureau voor Toerisme en Congressen in de promotiecampagne voor de Mooiste kastelen van Nederland'. Deze campagne richt zich in het bijzonder op de Duitse en Belgische markt. Op deze campagne sluit die van het RBTKAN (Regionaal Bureau voor Toerisme Knooppunt Arnhem Nijmegen) aan, waar Huis Bergh ook in participeert.

Oude Muziek: de Stichting Oude Muziek organiseert jaarlijks twee goedbezochte concerten op Huis Bergh.

Provincie Gelderland: hiermee overlegt Huis Bergh periodiek over restauratie en werkzaamheden aan de rijksmonumenten. Verder doet Huis Bergh regelmatig een beroep op subsidiemogelijkheden bij de provincie voor tentoonstellingen, restauraties en andere eenmalige projecten.

RBTKAN: Huis Bergh participeert in de algemene marketingcampagne van het RBTKAN in de promotiecampagne voor de Gelderse kastelen. Deze campagne bouwt voort op de internationale campagne van het NBTC 'De mooiste kastelen van Nederland' waar Huis Bergh ook in participeert.

RCE: met de Rijksdienst Cultureel Erfgoed (RCE) overlegt Huis Bergh periodiek over restauratie van en werkzaamheden aan de rijksmonumenten. Bij de RCE dient Huis Bergh periodiek de aanvraag voor de SIM-subsidie (voorheen BRIM-subsidie) in.

Restauratieatelier Pauline Marchand: samenwerkingspartner voor de conservering en restauratie van de schilderijen. Zij inspecteert tweemaal per jaar de conditie van alle schilderijen en stelt aanbevelingsrapporten op over te nemen maatregelen en uit te voeren conserveringsbehandelingen en restauraties

Ridders: bij het schrijven van dit plan werkt Huis Bergh succesvol samen met 13 Ridders die het kasteel financieel steunen: Rabobank Graafschap, Kremer Groep, Pas Reform, Interovo Egg Group, Pfixx Solar, Gemeente Montferland, Specialized Europe BV, Optimaal FM/Regio 8, Wim Bosman Expeditie BV/Mainfreight, Hulkenberg bv, Jobmax, Koninklijke Fassin BV, Hannie en Wim Hendriksen.

Stadsmuseum Bergh: sinds juli 2017 heeft 's-Heerenberg een stadsmuseum. Huis Bergh overlegt regelmatig met het nieuwe museum over uiteenlopende zaken.

Vereniging Nederlandse Landgoederen (VNL)

Vrienden: Huis Bergh mag zich verheugen in een actieve kring van Vrienden die o.a. jaarlijks concerten in het kasteel organiseren.